

1500

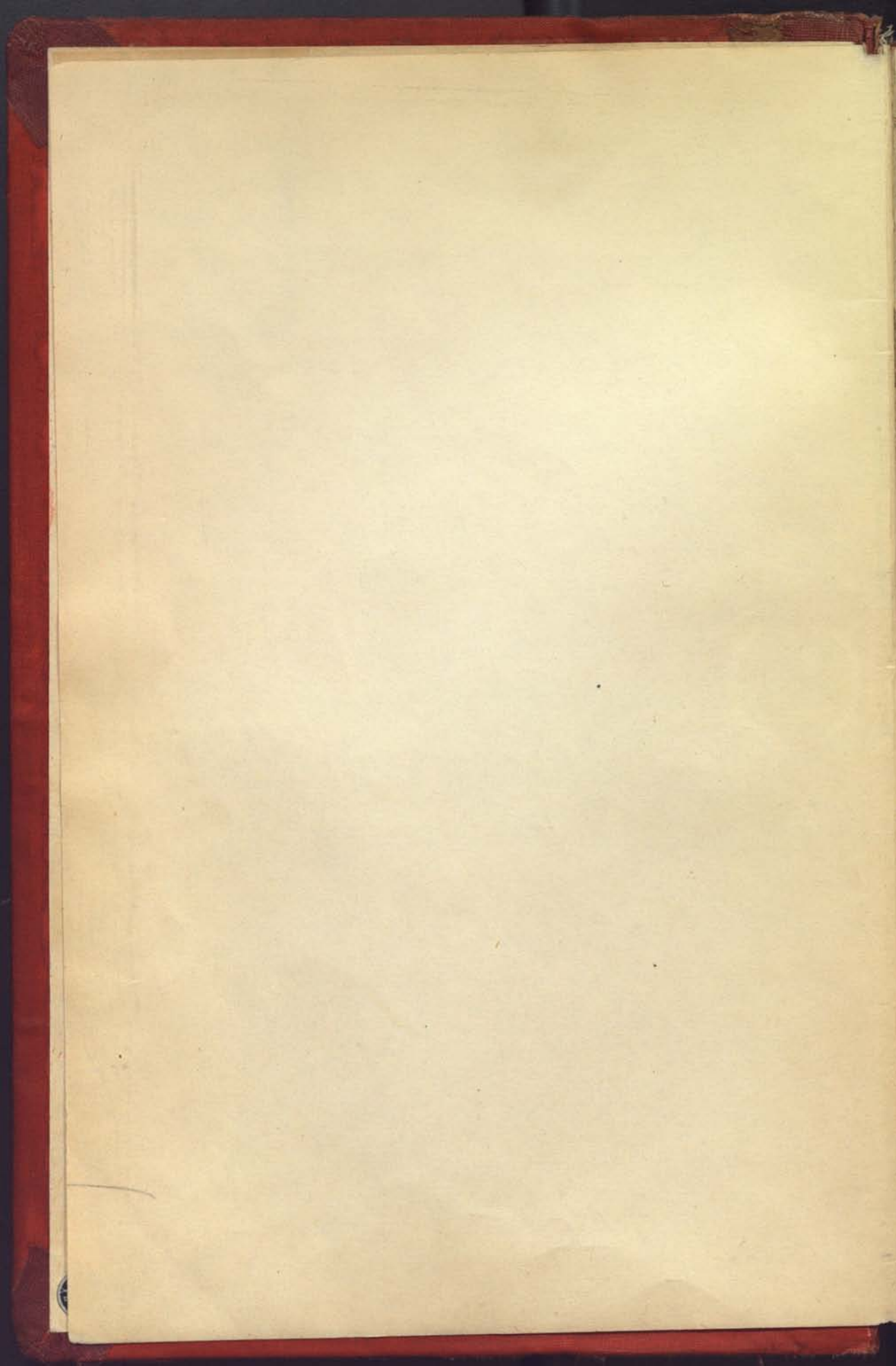
1200

1300

1800

Johan Wiman

Gamla Stockholm

Samuel Johnson

Samuel Johnson

Gamla Stockholm

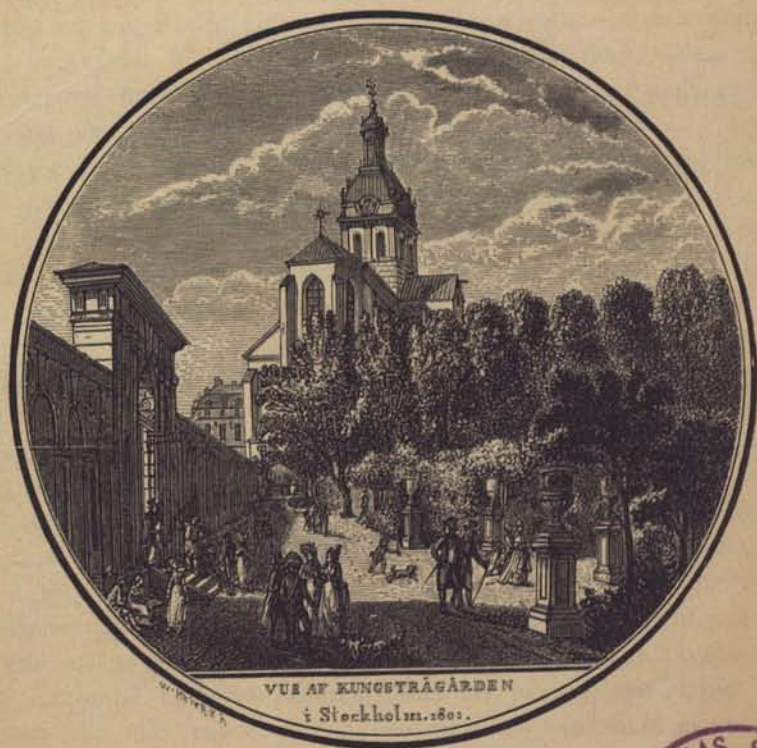
Anteckningar

Om franska och ofranska källor

framletade, Samlade och Utgifna

af

Claes Lundin och August Strindberg

Stockholm

Jos. Seligmann & C:is Förlag

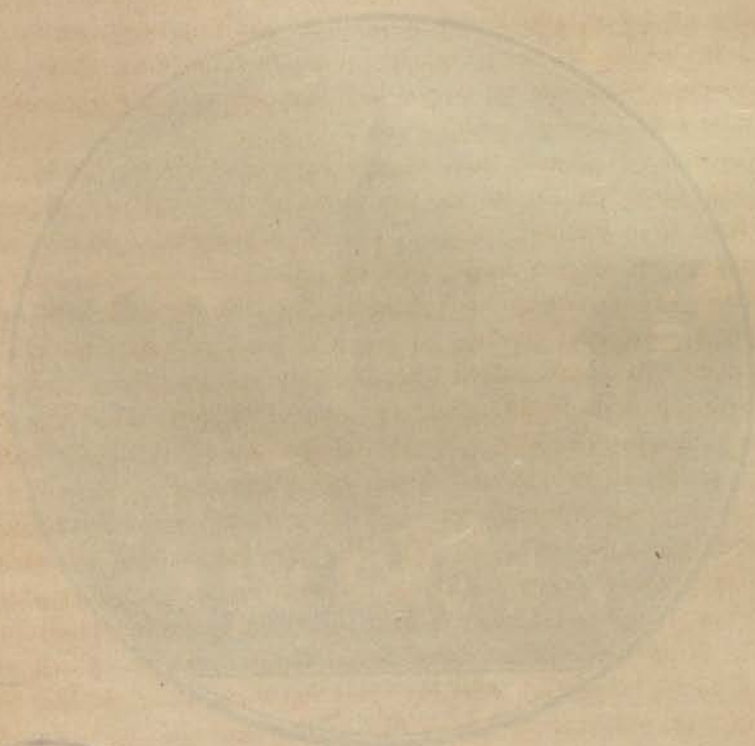
Stockholm & Almqvist

FRÖNINGSKÄLLAN

En samling af folkslagets historia

af Carl Fredrik Nyström

Stockholm 1882

Stockholm

Tryckt i Central-Tryckeriet 1882

FÖRORD.

Afsigten med detta arbete har icke varit att skriva en Stockholms stads historia, utan endast att, såsom titeln angifver, framlägga några anteckningar om hvad som i hvardagslag och vid festliga tillfällen, under nöjen och arbeten, vid farsoter och eldsvådor, i barnens lekar och skolgång, i gillen, skrån och sällskapslif, på värdshus och rådhus och börs, under upplopp och lugna dagar utmärkt gamla Stockholm, det vill säga att lemna en anspråkslös krönika öfver hvad som varit mest anmärkningsvärdt i invånarnes lif och plägseder under förflutna tider, sådant detta af oss kunnat framletas ur tryckta och otryckta källor, i bibliotek och arkiv samt efter muntliga arfsägner.

Något annat systemål hafva vi icke haft, men företaget torde likväl, såsom det första på sitt område, icke vara af lättaste slag. Ämnet är också långt ifrån uttömdt. Enär vi lyckats samla ett temligen stort material, hade vi önskat göra framställningen vida fullständigare än hvad den nu är, men denna önskan har motarbetats af fruktan, att arbetet skulle växa till allt för stort omfång. Mycket af hvad vi kunnat tillägga för att göra ett och annat kapitel innehållsrikare hafva vi därför under arbetets fortgång nödgats inskränka eller rent af utesluta, äfven med fara att framställningen derigenom kunde här och der synas allt för knapphändig eller att ett och annat helt och hållet saknades.

Oaktadt dessa inskränkingar, har det af förläggarne i anmälningen af arbetet utlovade omfånget af ungefär åtta häften måst öfverskridas med 8 ark, med hvilken tillökning den mot företaget välvilligt stämde allmänheten, på grund af hvad vi nyss yttrat, benäget torde öfverse.

Vår afsigt har varit att inom hvarje kapitel gifva en så vidt möjligt är i tidsföljd uppställd skildring, men det torde kunna af litet hvar inses, att icke *alla* kapitel kunna lika sakrikt behandlas inom de olika skedena af stadens lif, utan att i några äro uppgifterna om de äldre tiderna fullständigare, i andra hafva de mindre gamla tiderna lemnat rikhaltigare stoff. På några ställen hafva vi gått kanske bra nära vår egen tid, men då har detta haft sina särskilda orsaker, och vi kunna, liksom

Göran Nordberg i hans »S:t Claræ Minne», trösta oss dermed, att hvad som för närvarande ännu är nytt snart nog kanske anses gammalt och lätt glömmas, om det icke medan tid är på något särskildt sätt i minnet bevaras.

Ehuru vi vid användandet af de uppgifter som vi från många håll samlat sökt tillämpa en mycket noggrann granskning, kan det dock hända, att ett och annat misstag insmugit sig, men sådant torde i ett arbete af detta slag vara nästan oundvikligt, och vi våga hoppas, att det icke må allt för strängt tillräknas oss, liksom i fall, oaktadt all uppmärksamhet vid korrekturläsningen, några bokstafsfel ännu kvarstå.

Hvad vi ofvan anfört om nödvändigheten att på åtskilliga ställen göra inskränkningar och uteslutningar i texten gäller äfven om illustrationerna, hvilka upptaga ej så liten plats, och har det varit vårt och förläggarnes hufvudsyfte att bjuda på endast originalafbildningar efter föremål som aldrig förr varit aftecknade och framför allt sådana som, äfven om de varit ganska svåra att uppsåra och åtkomma, ega något verkligt intresse och upplysa texten. Det är också därför som vi inskränkt antalet af porträtt, af hvilka vi i annat fall naturligtvis kunnat lemna ett vida större. Af kartor hafva vi af samma orsak återgifvit blott *en*, otvifvelaktigt den som bör ega det största intresset, emedan hon är den äldsta öfver Stockholm. Huru vida denna karta, hvilken vi låtit afteckna efter ett gammalt i stadens byggnadskontor befintligt exemplar, verkligen förskrifver sig från tiden *före* 1540, torde väl ej vara så alldeles säkert, men att hon ej är äldre än från senaste fjerdedelen af femtonhundratalet är visst. Uppgiften om den först nämnda tidrymden grundar sig derpå, att dominikanerklostret finnes på kartan utsatt, och detta kloster nedrefs 1540, men Maria och Jakobs kyrkor äro också utsatta på samma karta, och dessa funnos icke i verkligheten det året, emedan de förut voro på Gustaf I:s befallning nedrifna, och det var först Johan III som började ånyo deras uppbyggande. Huru den saken än må förhålla sig, är dock obestridligt, att i fråga varande karta är den äldsta som nu finnes att tillgå. Hvad vi beklaga är, att vid tryckningen af den afbildning som åtföljer vår bok det icke låtit sig göra att *med bestämdhet* visa någon jämförelse mellan strandområdena förr och nu; men hellre än att, såsom förut kanske skett, göra en utprickning som icke är fullt tillförlitlig för jämförelser, hafva vi ansett oss böra alldeles afstå derifrån.

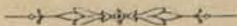
Innan vi öfverlemna det nu afslutade arbetet i allmänhetens händer är det för oss ett behof och en pligt att uttrycka vår tacksamhet för den välvilja, hvarmed vårt »Gamla Stockholm» redan från arbetets början mottagits af allmänheten. Detta välvilliga deltagande har också visat sig i den stora och för oss glädjande och uppmuntrande samt våra bemödanden väsentligt underlättande beredvillighet, hvarmed ett stort

antal myndigheter, offentliga inrättningar, sällskap och enskilda personer lemnat oss upplysningar, råd och anvisningar vid bokens utarbetande. Det var vår afsigt att här nämna hvar och en af dessa våra frivilliga och oegennyttiga medhjelpare, men deras antal har slutligen blifvit så stort, att vi icke kunna upptaga utrymmet med en lång namnförteckning. Hvad vi dock icke kunna underlåta är att, under det vi uttrycka vår tacksamhet för dem *alla*, särskildt nämna, det vi funnit det mest välviliga tillmötesgående af cheferna och samtliga tjänstemännen i kungl. biblioteket, statens historiska museum, riksarkivet och nordiska museum, af rektorerna vid hufvudstadens allmänna läroverk och bibliotekarien vid norra latinläroverket, af tjänstemännen vid stadens byggnadskontor och flera af statens och stadens embetsverk, af polismästaren, af ordföranden och åtskilliga styrelseledamöter i ordenssällskap och vid välgörenhetsinrättningar m. m.

I förhoppning om att den välvilja som redan i så rikt mått visats vårt arbete också skall följa det, då det nu fullständigt öfverlemnas i allmänhetens händer, bedja vi, att man må hafva öfverseende med dess brister och ej för dessas skull glömma vår goda afsigt.

Stockholm i Juni 1882.

Författarne.

INNEHÅLL.

INLEDNING. En Stockholmspromenad på 1730-talet	sid. 1—27
KAP. I. Högtiderna Jul och Påsk	» 28—47
KAP. II. Folkfester	» 48—89
Första Maj. Trefaldighetsafton. Löfmarknaden. Bellmansfesten.	
KAP. III. Förlustelseställen	sid. 90—122
Trånga gränder. Norreport och Brunkeberg. S:t Clara gårde. Kungsträdgården. Jungfru-trädgården. Lustdal. Humlegården. Örtagården på Södermalm. Mosebacke. Strömparterren. Barnhusgården. Nya komiska teatern. Concerts à la Musard. Beyers trädgård. Vårdshus söder- och norrut. Norra Tivoli. Djurgårds-Tivoli. På Kungsholmen. Kirsteinska trädgården. Montagnes Russes.	
KAP. IV. Gatmusik och Folknöjen	sid. 123—141
Gatans toner och gatmusiken. Marktschreier. Förevisare.	
KAP. V. Gratisnöjen	sid. 142—177
Främmande sändebud. Kröningar. Illuminationer. Kungliga begrafningar. Nummerlotteriet. Likvisning. Brudvisning. På Ladugårdsgärdet. Kappåknin- gar. Riksdagsblåsning. Vaktparaden.	
KAP. VI. Farsoter	sid. 178—207
Digerdöden. Pesten 1710. Engelska svetten. Koleran 1834. Läkare i gamla tider. Bardskärare och badare. Hofapotekaren Mäster Lukas och hans efterträdare. Stockholms apotek.	
KAP. VII. Eldsvådor	sid. 208—234
Elden renhållningsentreprenör. Eldsvådor i Stockholms äldsta tider. Släckningsanstalter fordom. Gamla brandreglementen. Eldfarligt uppträde på Södermalmstorg 1663. Stockholms slotts brand. De stora eldsvådorna 1751 och 1759. F. J. von Akens eldsläckningsförsök 1792. Branden på Riddarholmen 1802. Dramatiska teaterns brand 1825. Riddarholmskyrkans brand 1835. Eldsvådan i Stadsgården 1842.	
KAP. VIII. Gatans ryktbarheter	sid. 235—259
Seseman. Nils von Rosenstein. Döddoktorn. Bakelse Jeanna. John Hall. Getgubben på Adolf Fredriks torg. Vackra Dalkullan. Apotekar Ris. Mallén och gångposten. Professorn i aftagande. Gustaf Björn.	
KAP. IX. Barn och Ungdom	sid. 260—280
Vaggan och dopet. Amvisor. Lekar. ABC-boken. Tuppen. Orbis pictus. Regnérs begrepp. Telemaque. Robinsson. Godtköpsagor.	

- KAP. X. Skolor sid. 281—340
 I mörker och köld. Latin, sång och stryk. Trivialskolans äldsta tider. Martini bulla 1419. Äldsta skollhuset. I Gråmunkeklostret. Annales scholæ från 1630. Vid Själagårdsgatan. Socken- och likgång. Huru lärarne hade det. Raballer. Skådespel och skolfester. Hvarifrån skolgossarne kommo. Gymnasium. Tyska skolan. Riddarhusskolan. Malmaskolor. Lancasterskolan och folkskolor. Enskilda skolor.
- KAP. XI. Gillen. Skrán. Gesällskap sid. 341—368
 S:t Karins gille. Vårfrugillet. S:t Gertruds gille. Helga-Lekama-gille. Gillets organisation. Huru det tillgick vid gillefesterna. Huru mycket man förtärde på åldermannens revisionskalas. Gillets slut. Skräddarnes skrå från 1356. Skräddarnes skyddspatron. Mästareskörd och mästarekost. Gillesdrickning. Skomakarnes skrå. Murare och smeder. Guldsmeder. Dragare. Snickare. General-embetes-skrå. En peruk inför rätta. Gesällherberge. Vandrande gesälls mottagning. Vindragareherberget. Saltmätarnes och spanmålsbätarnes herberge. Förhållandet mellan mästare och gesäller.
- KAP. XII. Borgerskapet sid. 369—427
 På forum. Huru borgarena höllo burspråk. Svenskar och tyskar. Borgmästare och råd. Olof Larsson och S:t Olof. En berest rädman på 1600-talet. Furubom och S:t Johannes. Rådstufva och Ciännärs-Cammare. Kasten-Håf. Stadshuset och nya Rådhuset. Vakthållningar och fejder i gamla tider. Borgerskapets parader och mönstringar. Handel och vandel. Börsen på Tyska kyrkogården och vid Stortorget. Gamla borgarslägter. Borgerskapets fester.
- KAP. XIII. Ordenssällskap och Klubbar sid. 428—465
 Frässare. Politiska klubbar. Gula knapparne. Augustibröderne och Svenska Botten. Awazu och Wallassis. Grefve Ekeblad och 27 supar kanelbrännvin. Frimurare. Utile Dulci. Timmermansorden. Poppe och Barfod. Coldinuordens höga anor. Firmamentsordens fixstjerner och konstellationer. Reuterholm och hans adepter. Metatron. Illuminater och Asiatiska bröder. Johanniter. Par Bricol. Bränvinsorden. Svea-Orden. Neptuni-Orden. Gröna rutan. Bellmanska Sällskapet. Amaranther-Orden. Nyttä och Enighet. Aurora. Polymnia. Thalia. Redliga Svenskar. Redliga Förbundet. Sällskapet. Lilla Sällskapet. Bildningscirkeln. Konstnärsgillet. Gröna stugan.
- KAP. XIV. Sälls-kaps- och Vårdshuslif sid. 466—509
 Föredöme från hofvet. Vid bröllop och begrafningar. Öfverflödsförordningar. Vin- och ölprof. Brännvin, kaffe och tobak. Lagenliga rockar och styfkjortlar. Sidenförkläden och åtta dagars vatten och bröd. Erland Bromans hushåll. Malmgårdar och Fåfångor. Pelaren vid Lilla Ersta. Surbrunn. Djurgårdsbrunn och Sabbatsberg. Matsedel från 1801. Mantalsskrifning och öfverflödsvaror. Sällskapssånger. »Ljusinbrinning». Carlbergsbal. Vårdshuslif. Gamla wijnkällare. Operakällaren. Schweitseriernas uppkomst.
- KAP. XV. Kommunikationer sid. 510—527.
 Åkare och åkartaxor. Släda, kärra, schäs och droska. Trähästen. Hyrkuskar. Djurplågeri. Post-chaise. Omnibusen »Försöket». Skjutskärror och diligencer. Roddarpigor och roddargummor. Kull-roddbåt och vefslupar. Olof Rudbecks jakt. Mälarefärd i gamla tider. Amphitrite och Yngve Frey. Trampbåt och vattenskidor.

- KAP. XVI. Slangord och Bångmål sid. 528—535
 Gatans språk. Skolgossespråk. Flera slag af rotvilska. Fångelsespråk. Zigenarmål. Vestgötamål. Sotarnes, målarlärlingarnes och skomakargossarnes hvisslingar.
- KAP. XVII. Sägner och skrock sid. 536—544
 Stocken i assistanstornet. Makalös och Jakob De la Gardie. Clara nunna. Spökslottet. Katten på Vesterlånggatan. Tornväktarskrock. Hvita frun på Stora barnhuset. Djefvulens grasserande på Luntmakaregatan. Den sköna Melusina. Spöket på Johannis kyrkogård. Småskrock.
- KAP. XVIII. Flora och Fauna sid. 545—551
 Gräsbete på gatorna. Hvad som växt mellan gatstenarne. Gamla trädgårdar. Hvad som odlades i Kungsträdgården i gamla tider. Hvad Humlegårdens köksträdgård lemnade till kungl. hofvet. Vilda djur och husdjur. Fåglar och fiskar. Husens obchag.
- KAP. XIX. Polis sid. 552—617
 Gator och rännstenar. Kyrkogårdarne betesmarker. Svin och smuts. Renhållning. Gatulytning. Dricksvatten. Salupolis. Fattigvård. Oordningar och slagsmål. Polisen får eget forum. De äldsta öfverståthållarne. Poliskammaren och polismästarna. Daldansen, Fersens mord, oroligheterna 1838 och 1848. Gåsmarsch. Missdådare, galgar och bilar. Jacob Guntluck. Lasse-Maja. Breitfeldt. Lagerstråles mord. Kopparmatte och kåken. Spanska fiolen, stocken och skampallen. Fångelser. Rosenkammaren och Hvita hästen. Gevaldiger, korfvar och paltar. Passväsendet.
-

FÖRTECKNING

öfver i detta arbete införda illustrationer.

1. Brandvaktssax. 2. Gyllenläder från 1600-talet. 3. Voltaire-stol från 1700-talet. 4. Vaktjakten utanför Skeppsholmen. 5. Svensk Porte-Chaise från 1700-talet. 6. Silfvercrantskan. 7. Vårdtornet på Brunkeberg 1733. 8. Stol från slutet af 1600-talet. 9. Stol från början af 1600-talet. 10. Män, drickande ur kåsor. 11. Remmare från 1600-talet. 12. Remmare upp- och nedvänd. 13. Gamla Norrbro med Grefve Pehrs (Brahes) hus. 14. Trycktaffel (Biljard) från 1700-talet. 15. Ostindiska Kompaniets skepp *Götha Lejon*. 16. Svartbrödraklostret i Stockholm. 17. Källaren *Fredens* skylt. 18. Källaren *Remmarens* skylt. 19. Claræ Schola. 20. Benjamin Lejas Jul-Exposition vid Gustaf Adolfs torg. Tolfskillingsrummet. 21. Julmarknaden på Stortorget. 22. Den söndriga bron, Skuggspel. 23. Laterna magica. 24. Kuse och kaka. 25. Nisse och Nasse. Julbock. Gris. 26. Julbullar från 1600-talet. 27. Julbulla från 1637. 28. Julgranar. 29. Fastlagsris. 30. Fastlagsputs. 31. Tornerspel på första Maj. 32. Majstång. 33. Den nya giggen. 34. Första-Maj-ryttare. 35. Uggelviksbalen. 36. Midsommarmfest. 37. Löfmarknaden. 38. Bellmansbystens invigning. 39. Stockholm från 1500-talet med Norreport och Brunkeberg. 40. Vauxhall i Kungsträdgården. 41. Vue af Kungsträdgården 1801. 42. Rotundan i Humlegården. 43. Karusellen i Humlegården. 44. Södra bergen åt Saltsjösidan. 45. Mosebackes källare i forna dagar. 46. Strömparterren 1841. 47. Tivoli vid Norrtullsgatan. 48. Montagnes Russes på Djurgården. 49. Musikanter på 1500-talet. 50. Blinde Collingen. 51. Fillikromen. 52. Blinda Kalle. 53. Nas-sauegosse med dragharmonika. 54. Fem-tonkonstnär. 55. Kasper-Häusermann. 56. Kasper-teater på Djurgården. 57. Kasperfigurer: Kasper, hans hustru, Mexikanaren, Djefvulen. 58. Lars Hjortsberg som Marktschreier. 59. H. M:t Carl XIII:de. 60. Lyckans stjärna. 61. Tartariskt sändebud i Stockholm 1650. 62. Turkiskt sändebud i Stockholm 1650. 63. Pin-ta-jin, kinesisk ambassadör. 64. Illumination den 17 Dec. 1672. 65. Begravningspenningars kastande vid Carl X:s begrafning. 66. Carl Michael Bellman. 67. *Lottsedel i nummerlotteriet. Facsimile*. 68. Barnhusbarn. 69. Frimurare-Barnhusbarn. 70. Stånddrabant. 71. Brudvisning på Söder. 72. Kappkörning på Brunnsviken. 73. Vaktbricka från Gustaf III:s tid. 74. Corps de garde. 75. Vaktparaden 1831. 76. Den sista grafstenen på Ladugårdslands fattigkyrkogård. 77. Apoteket Lejonets gamla skylt. 78. Apoteket Morianens skylt. 79. Apoteket Enhörningens skylt. 80. Apoteket Hvita Björns skylt. 81. Kronan i Storkyrkobrinken. 82. Apoteket Kronans skylt. 83. Apoteket Kronans väggtaffla sedan Karl XII:s tid. 84. Apoteket Gri-pens skylt. 85. Gamla vårdtornet på Brunkeberg. 86. Eldsläckning på 1500-talet. 87. Brandtafla från 1728. 88. Gamla brandredskap: spruta, svabel och läderhink. 89. Barndvaktsskråmla. 90. Sprutkarlshatt. 91. Brandkårens standarer och stafvar. 92. Gammalt brandförsäkringsmärke. 93. Riddarholmens forna utseende. 94. Riddarholmsbranden 1802. 95. Sandstensornament från De la Gardieska palatset. 96. Dramatiska teaterns brand 1825. 97. Hans Jakob Seseman. 98. Nils von Rosenstein. 99. Christopher Carlander (Döddoktorn). 100. Bakelse-Jeanna. 101. Drottninggatan med bakelseståndet i hörnet af Svalbänken. 102. John Hall. 103. Getgubbens pil på Maria kyrkogård. 104. Vackra Dal-kullan. 105. Apotekar Ris. 106. Mallénska gångposten. 107. Professorn i aftagande. 108. Gustaf Björn. 109. Vagga i medeltidens stil. 110. Karl XII:s vagga. 111 och

112. Krona och krans på 1830-talet. 113. Karl XII:s gångstol. 114. Docka från Karl IX:s tid. 115. Docka från 1613. 116. Barnporträtt från 1613. 117 och 118. Dockor från Gustaf III:s tid. 119. Leksak i början af 1800-talet. 120. Skallra från 1700-talet. 121 och 122. Gustaf III:s leksaker. 123. Snöfästning och snöbollskrig på 1500-talet. 124. Barnlekar på 1600-talet. 125. Tysk hage från 1700-talet. 126. Tuppen i 1637 års Abc-bok. 127. Tuppen i Karl XII:s Abc-bok. 128. Tuppen i 1760 års Abc-bok. 129. Tuppen år 1816. 130. Stafningsmetod ur Orbis pictus. 131. »Måttlighet» ur Orbis pictus. 132. Robinson Crusoe. Stockholm 1785. 133. Robinson Crusoe. London 1719. 134. Lunkentus. Jönköping 1832. 135. Lunkentus. Sundsvall 1845. 136. Lunkentus. Norrköping 1791. 137. Lunkentus. Gefle 1800. 138. Medeltidsskola. 139. Stockholms skolas sigill från 1500-talet. 140. Skolsal på 1600-talet. 141. Trivialskolans hus 1761. 142. Plan af Trivialskolans inre 1761. 143. Stockholms Gymnasii nedra förstuga. 144. Portöfverstycke å Tyska skolhuset. 145. Relief å Tyska skolans hus. 146. Clara kyrkas förberedande klass. 147. Helga-Lekama-Gilletts vapen och sigill. 148. Erke-engeln Mikael, skräddarnes skyddspatron. 149. Tunnbotten. 150. Tunnbindare-embetets signet. 151. Färgareskylt. 152. Sadelmakareskylt. 153. Glasmästareskylt. 154. Messingsslagare-embetets skräflåda. 155. Bagaregesällernas skräflåda. 156. Kopparslagarnes sparbössa. 157. Snörmakarnes sparbössa. 158. Gesällkåpar. 159. Klappholz. 160. Plåt- och harneskesällernas »Välkomma». 161. Snickaregesällernas skräfana. 162. Portstycke på Vindragareherberget. 163. Vindragareherberget i Stora Hoparegränden. 164. Saltmätareherberget å Skärgårdsgatan. 165. Det inre af Saltmätare- och Spanmålsbärareherberget. 166. *Stockholms Borgerskaps mönstring af Gustaf III på Adolf Fredriks torg den 30 Sept. 1790, efter Pehr Hilleströms tafla i börshuset, extra plansch.* 167. Stadsmajor. 168. Borgerskapets kavallerist. 169. Borgerskapets infanterist. 170. Stortorget med gamla rådhuset. 171. Carl Abraham Arfwedson. 172. Clas Grill. 173. Hans Niclas Schwan. 174. Johan Westin. 175. Åreport på Slottsbacken 1835. 176. Dekoration i Timmermansorden. Första graden. 177. Dekoration i Timmermansorden. Tredje graden. 178. Eriksberg. 179. En del af trädgården å Piperska muren. 180. Axel Arvid Raab. 181. Sveaordens märken på Vasa- eller Sveaholmen. 182. Bellmanska sällskapet. 183. Bellmanska sällskapet. 184. Aurorakedja. 185. Redlige Svenskars kraschan. 186. Mamsell Maja Lisa. 187. »Tandpetaren på Söder». 188. Rumormästare vid Sabbatsbergs helsobrunn. 189. Knappen på rumormästarens käpp. 190. Musikalisk aftonunderhållning i ett borgarhus omkring 1825. 191. Ankomst till en Carlbergsbal. 192. Operakällaren en afton på 1840-talet. 193. Arbetsfordon och Herrskapsvagn från 1600-talet. 194. Förnäm herrskapsvagn från början af århundradet. 195. Hyrkusk. 196. Gästgifvarskjuts från Packartorget. 197. Diligence på 1830-talet. 198. Kull-vefboat. 199. I ångfartygshamnen vid Ridderholmen. 200. Hästbåten. 201. Lusttur på vattenskidor. 202. Vestgöte. 203. Stockholms äldsta byggnad, »Assistanstornet». 204. Clara Nunna. 205. Grafsten i Spökslottets trädgård. 206. Katten på Vesterlånggatan. 207. Straffstock. 208. Henric Liljensparre. 209. Olof af Wannqvist. 210. C. U. Nerman. 211. Budkaffe för dalkarlarnes uppbrott till Stockholm 1743. 212. Spikklubba. 213. Utanför Stadshuset, Juli 1838. 214. Crusenstolpes kajuta på Kastellholmen. 215. Slagsmålet på Malmens källare d. 30 Okt. 1842. 216. Gåsmarsch. 217. Peter Brenner. 218. Peter Brenners afrättning. 219. Spanska fiolen. 220. På Smedjegården. 221. »Paltar». 222. Gatuscen.

En större extra plansch: *Riksdags-afblåsning*, efter en i enskild ego befintlig lavering af A. Schützerantz.